

נר לדוד – גליון 54

כ' טבת תשפ"א

בס"ד

לפנינו פנינה ספרותית נוספת מהירחון "די אידישע היים" שהודפס בארה"ב, ובו היה הסופר ר' דוד זריצקי כותב סיפורים ויצירות ספרותיות אחרות.

הסיפור נכתב ביידיש ותורגם על ידי המערכת.

בברכה

מערכת "נר לדוד"

הבורח

אדם משונה הוא, ר' אברהם. משהו אצלו, נעבעך, נראה לא בסדר. תמיד הוא רץ, עם זקנקן מבודר ועינים מבוהלות, המביטות לכל העברים בפחד, כאילו חוליית רודפים דולקת אחריו. אולי יודעים אתם ממי הוא כה מפחד, יהודי יקר כזה כר' אברהם? האם מלייבל האופה, שהולך תדיר עם עינים עצומות למחצה, נכון להרדם כך על הדרך, או שמא מאלתר שואב המים, שגבו כה כפוף ממשא האסל התמידי על כתפיו, עד שאינו יכול להרים את עיניו כלל?

- מהמשטרה?!

- מה פתאום? ר' אברהם?! – מה לו ולמשטרה!

- נעבעך! מפטירים אחריו.

הם צודקים. גם הנשים שמדברות מעט יותר מדי, וגם האנשים בני העיירה, שמנענעים אחריו בראשם.

ור' אברהם ממשיך לרוץ סביב רחובות העיירה, והוא רץ מהר.

- להיכן?

- לכל מקום בו יוכל להסתתר - לפינת חצר צדדית, או מאחורי גדר גבוהה, וכאשר אין לו שהות לברוח - הוא נתקע מתחת בית מזדמן, ונדחק לתוך עצמו ככל יכולתו, כדי שאנשים לא יכירו בו, אפילו אם יבחינו שעומד כאן אדם.

וכאשר ה"הוא" מתרחק מהמקום, הוא מרים את ראשו מבין כתפיו, מביט לכל הצדדים בעיניים מהירות, ממתיין עוד דקה ארוכה ורק אז שולף את כף רגלו לפסיעה ראשונה. בזהירות, בזהירות...

* * *

- הוא מפחד, ר' אברהם. הוא מלא פחד. והוא מוזר, ממש "יוצא דופן".

אנו, לצורך דוגמא - ואני מתכוון לעצמי - כאשר אנו מלווים מכספנו למאן דהו, מיד מתמלאים אנו חשש שמא הוא לא יחזיר לנו, אולי הוא ישכח... - ולכן אנו מרגישים צורך תמידי לגרום לו להזכר. נכון! לא נדקור לו את העיניים, ולא נחתוך לו את כנף בגדו, אבל נדאג לשגר לו כל העת רמזים קטנים: נעבור לפניו לעיתים תכופות, או נטפח לו על השכם בחיוך רחב:

- נו, אהרעלע, כיצד הולכים העסקים, מסתובבים, הא? זה טוב שמסתובבים לבד. לרקוד רוקדים עם אחרים, אבל להסתובב זה טוב לבד. משום שאם לא, הרי אתה יכול גם לסובב אחרים, חי, חי, חי...

ואם הלז מאחר ביום אחד, והוא מגיע בריצה ונשימתו עולה לו בקושי, ומחזיר את ההלוואה תוך בקשת מחילה על האיחור, אנו מחמיצים לו פנים, לוקחים ממנו את הכסף בחטף, תוקעים אותו בכיס, וברכת ה'יום טוב' שלנו בפרידה, קדורנית ומעוננת כמו יום גשום.

אבל ר' אברהם משונה הוא, כאמור, הוא מפחד ממי שהוא הלואה לו כסף. הוא מבחין בו מרחוק - ובורח ממנו כמו מאש.

- מי, חושבים אתם, בורח, הלווה? לא! ר' אברהם הוא זה שבורח, כאילו רוחות רפאים רודפות אחריו. וזה הענין:

זקנו המדובלל של ר' אברהם כבר מזמן הפך לבן. וכשהזקן מלבין מתחילים לחשוב קצת יותר לעומק. ומשראה ר' אברהם שזקנו הלבין, סגר את עסקיו. רעייתו נסתלקה ממנו לפני שנים והוא חי בגפו. הילדים כבר באו בברית הנישואין, שניים מהם כאן בעיירה, ועוד שלשה בעיירות שמסביב. הוא היה מרוצה מילדיו וילדיו היא מרוצים ממנו. הוא שבע נחת מילדיו משום שהם ניהלו את בתיהם על אדני התורה, והם היו מרוצים ממנו, משום שהוא לא ביקש מהם דבר. הוא שירת את עצמו, ותדיר שלח מתנות לילדיו, לכלותיו ולחתניו, ולנכדים, ותמיד היה מזומן לו חיוך עבור כל אחד.

- מה אתה עושה? - נותן הוא צביטה חביבה על לחיו המאדימה של הילד.

- אני לומד.

- מה אתה לומד?

- גמרא.

- אי, אי, אי, גמרא אתה לומד... הגמרא כל כך זקנה, וכתבה כל כך הרבה ספרים, ואתה רק ילדון קטן ואתה כבר לומד גמרא!!!

הילד מתבלבל במבוכה, עד שהוא חש בידו חופן סוכריות. הוא מרים את פניו המחויכות, והסבא משיב לו חיוך גדול. חיוכי שניהם זוהרים כמו שמש אחר הזריחה ושמש לפני השקיעה. שניהם מאירים, אחד – כבר זורח, והשני – עדיין זורח.

יושב ר' אברהם כל היום ולומד בבית המדרש. וכאשר אינו מבין דבר מה, נכנס הוא אל האולם הגדול של הישיבה, ניגש אל אחד הבחורים ושואלו.

נעמד הבחור מלא בדרך ארץ ועונה לו תשובה. עושה ר' אברהם עצמו כמי שמאד עייף, ושואל את הבחור:

- הלב שלי... אולי יכול אני לשבת לידכם לרגע קט, החולשה תפסה אותי.

- בודאי, ר' אברהם! מה שאלה היא זו? אולי רוצים אתם גם כוס תה? אולי משהו קטן לאכול? אני... אני...

- לאכול? מה זה נפל עליכם! להפריע לכם בלימוד? אני.. אני... – מסתבך ר' אברהם בלשונו, כאילו קשה לו לדבר – אני מתכוון, אולי חסר לכם דבר מה. אני צריך מעט מאד, ואתם עדיין צעירים. אתם לומדים ואילו אני סתם מפטפט. אולי צריכים אתם משהו, ואוכל מיד להביא לכם?

- מה אתה שח, ר' אברהם, מה אתה מדבר?

- אני מתכוון... כרגע עלה רעיון במוחי... אולי צריכים אתם הלוואה, לא משהו גדול מדי. יש לי גמ"ח קטן, נשאר לי קצת כסף מהעסק, הוא שוכב ללא שימוש. עלה במוחי רעיון אולי יש איזה בחור שצריך גמילות חסדים, אוכל אני לתת לו, לא איכפת לי לכמה זמן. לשם מה אני צריך את הכסף. שמא תרצו? לפעמים הבחור אינו רוצה, אבל פעמים רבות זורק הבחור על ר' אברהם מבט תמה, אודם עולה בלחיו והוא לוחש:

- אני צריך באמת לקנות חולצה וזוג מכנסיים. יש אמנם בישיבה גמ"ח אבל כסף אין שם, מלבד – גמגם בלחש – עבור תשלומים מועטים, ולי קשה הדבר, כלומר...

- מה זאת אומרת עבור תשלומים מועטים – מרצין ר' אברהם את פניו – אני אומר לשלש שנים, או שמא אתה רוצה לארבע? שיהיה ארבע!

- מה אתה אומר? א-ר-ב-ע שנים?! זה זמן ארוך מאד, אתם צריכים...

- טוב, אני רץ להביא את הכסף, ותוכלו לקנות עם זה כבר היום. באמת לא נאה שבן תורה לא ילך בלבוש ראוי כמו שצריך.

נו, רץ ר' אברהם ומביא את הכסף. הוא ממתין בחוץ עד שהבחור יצא, כדי שלא יראו אותו. הוא תוקע את הכסף לידי ומלט מהמקום. כמה שיותר מהר לברוח. שמא הבחור ירצה לתת לו משכון, כנהוג. משכון? מה הוא צריך משכונות מ'ישיבה-בחור', או מסתם יהודי? מה נפשך, אם יש לו – בודאי יפרע את חובו; ואם אין לו – הרי אסור להיות כנושה. הוא ימכור את המשכון? ועם הכסף מה יעשה? יקח אותו לקבר?

רץ הוא כך, ותוך כדי מרוצתו בין הסמטאות מביט הוא לאחור כל העת לראות שמא הבחור רודף אחריו. לא. הבחור לא רץ אחריו. הוא נותר לעמוד מבולבל בפתח הישיבה, ואינו יודע מה לעשות עם הכסף. ראשית, יש שם הרבה יותר ממה שהוא חשב ללוות. ושנית, הוא רוצה לדעת כיצד עליו לפרוע את החוב, בכל חודש או בכל שבוע. ומה עם משכון?

ומני אז כשר' אברהם הולך ברחוב הוא מלא פחד, שמא יפגוש את אותו בחור, או שמא הוא יפגוש את רבקה האלמנה, שלוותה ממנו כבר לפני שלש שנים, ועדיין לא שילמה אפילו את החצי. יש לו כאלו בעלי חובות אולי עשרים או שלשים בעיירה, לא כספים גדולים אבל ביחד זה מגיע לסכום גדול. ואם הם יראו אותו, הם בודאי ירוצו אליו ויבקשו מחילה שכעת אין להם להשיב; שהיא מוכנה לתת לו את הפמוטים שלה; שהוא עומד למשכן את הש"ס שלו; והבחור – סתם יאדים, ונמצא שהוא הוא הגורם לשפיכות דמים, רק משום שהבחור לא יכול היה לחשוך את הכמה גרושים הללו...

רץ ר' אברהם כאשר הוא יוצא אל הרחוב. אל בית הכנסת הוא הולך להתפלל רק לפנות בוקר כאשר החושך שורר ואף אחד לא יראה אותו. אז יכול הוא ללכת לאטו – רבקה האלמנה עסוקה באפיית הכעכים שלה, הבחור עדיין ישן ובבית הכנסת לא נמצאים בשעה מוקדמת כזו אף אחד מבעלי חובותיו. לאט לאט הוא פותח את דלת בית הכנסת, רק כדי סדק צר, ומעיף מבט סביב. אם בכל זאת נמצא שם מישהו מהם, הוא בורח מיד לביתו, או נמלט על נפשו לעזרת הנשים.

לאחר התפילה, הוא רץ מהר הביתה. אם אפשר – בדרכים צדדיות, ואם אי אפשר – רץ הוא בראש מורכן. הוא לא רוצה לראות אף אחד ושואף אחד לא יבחין בו. הוא אוכל במהירות, מנקה מעט את הבית, ורץ שוב לבית כנסת אחר ללמוד. בבוקר אפשר לשבת וללמוד בשקט, לבעלי החובות שלו אין זמן ללמוד בבוקר בבית הכנסת.

כך מתרוצץ הוא ר' אברהם מסמטא לסמטא, ביום ובליל, וזקנקנו הלבן רץ אחריו, ואחריהם שבעים וכמה שנותיו, ואינם יודעים מתי הוא יעצור לרגע.

רק לעיתים רחוקות כאשר הוא עומד לפוש קמעא, חולף בו הרהור והוא שח לעצמו:

- אי! כשיגיע הזמן ולא אוכל לרוץ עוד? נו, כבר מעתה אני מוחל מחילה גמורה לכל איש ישראל.

הוא באמת אדם משונה, ר' אברהם זה, ממש יוצא דופן.

משום שאנו לא כמוהו. אנו אנשים כמו כולם, אנו לא רצים ואין בלבנו פחדים שכאלו.

איני מתכוון אליכם, אני מתכוון רק לעצמי.

די אידישע היים. סיון תשכ"ח

להוספה לרשימת התפוצה
נא שילחו את המילה "הוספה"
לתיבת המייל "נר לדוד" – nerledovid@gmail.com